

допомогти в реорганізації ОА. Із послання (Краків, 8 липня 1583 року) князя *В.-К. Острозького* до Папи Римського Григорія XIII стало відомим про такий важливий факт, як передача папою князеві *В.-К. Острозькому* Біблії через відомого тоді грецького вченого, “шановного Діонісія Палеолога”, що викладав в ОА. Хоча залишається невідомим, коли саме ця книга надійшла до Острога і чи була вона рукописна, чи друкована і якою мовою написана. У латиномовному творі бакалавра мистецтва *Симона Пекаліда* “*Про Острозьку війну під П'яткою проти низовців*” (виданий у Кракові в 1600 р.) зазначено: “Радуйся, наша Волинь войовнича..., саме тобі дім Острозький дарує лицей той тримовний,... кращого в світі від вільних мистецтв ти нічого не знайдеш” (Українська поезія XVI століття. – Київ, 1987. – С. 214). У “*Палінодії*” (1621) *Захарії Котистенського* вказана присутність в Острозі у попередній період когорти вчених: “розличные любомудрцы”, “докторове славнии в греческом, славенском и латинском языках выщвѣчоныи..., математикове и астрологе превыборныи...” (Палінодія... Ч. 4. – Розд. 2. – Арт. 3). У виданій у 1587 р. збірці творів *Г. Смотрицького* “*Ключ царства небесного*” та “*Календарь римски новы*” зазначено: “написано у Академии Острозькой”.

Публікації джерел: Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X – початок XVII ст.): 36. документів і матеріалів. – Київ, 1988. – С. 94-95; Ковальський М. До історії латинської школи в Острозі. – Публ.: *Budynek szkoły Ostrogskiej przy kościele Ostrogskim* (1620 r.) // *Wołania z Wołynia=Воляннн з Волині.* – Острог та ін. – 1996. – № 2 (9). – С. 17-19; Острозька давнина: Дослідження і матеріали / Відп. редактор І. З. Мицько. – Вип. 1. – Львів, 1995. – С. 110-111, 120-121; *Monumenta Confraternitatis Stauroripiganae Leopoliensis.* – *Leopolis*, 1895. – Т. 1. – № 57, 97, 159, 256, 257 та ін. – Р. 88-89, 152-153, 254-257, 398-399, 401 та ін; *Monumenta Poloniae Vaticana.* – *Cracoviae*, 1938. – Т. 6. *Alberti Bolognetti nuntii apostolici in Polonia. Epistolae et acta 1581-1585.* – № 8, 20, 56,

174, 195, 205, 227, 305, 346, 356, 364, 366, 394, 410. – Р. 13, 52, 109, 312, 348, 361-366, 396-399, 400-401, 548, 607, 623, 642, 650, 693, 770.

Література: Ковальський М. П. Документальна джерельна база з історії міста Острога XVI-XIX ст. (Проблеми евристики та типології) // V Всеукраїнська конф. “Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України” (жовтень, 1991): Тези доповідей та повідомлень. – Київ – Кам’янець-Подільський, 1991. – С. 147-148; Його ж. Документальні джерела з історії м. Острога і Острожчини, виявлені в Головному архіві давніх актів (АГАД) у Варшаві // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 65-69; Його ж. Документальні письмові джерела з історії Острога // Матеріали I-III наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя” (1990-1992 рр.). – Острог, 1992. – Ч. I. – С. 92-95; Його ж. Джерела про діяльність князів Острозьких. – Там само. – С. 98-103; Мицько І. З. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990; Содомора П. Острозька академія у листах папського нунція Альберто Болоньєтті // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя” – Острог, 1993. – С. 161-163.

Микола Ковальський

“Діалог о вірі” Мелетія Пігаса (Дермань, 1602)

Уважається першим дерманським виданням. Не збереглося жодного примірника. Джерелом інформації є лист князя *В.-К. Острозького* 7 липня 1602 року, в якому князь звертався з проханням до Львівського братства про надання йому грецьких шрифтів, повідомляючи про свої наміри: “Розмову”, от того блаженного Мелетія противу схизматиков и прочіим сектатором написаную, в друк по грецку и по руску пустити; а на тот час иж литер готовых грецких не маю, прошу на выдрукованье тоѣ малоѣ, але святоѣ рѣчи, литер отлитых и готовых каст со три мнѣ прислати; а скоро ся книжка выдрукует, зараз вашей милости с подякованьем их отошлю” (Першо-

друкар Іван Федоров та його послідовники на Україні: XVI – перша половина XVII ст.: 36. док. – Київ, 1975. – № 75. – С. 127.).

Перше видання праці *Мелетія Пігаса* надруковане грецькою мовою у Вільнюсі 1596 року. Відомі рукописні переклади твору.

Література: Исаевич Я. Д. Преемники первопечатника. – Москва, 1981. – С. 16; Його ж. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 134.

Наталія Бондар

Дорогобузький Святоуспенський монастир

Рік заснування невідомий. Найдавніше документальне свідчення є в магдебурзькому привілеї Дорогобужу (відомому з 1084 р.), виданому 20 грудня 1514 року великим князем литовським Сигізмундом I за поданням князя Костянтина Івановича Острозького. У 1530 р. місто з монастирем успадкували його сини Василь та Ілля. Після смерті останнього в 1539 р. маєтностями одноосібно володів *В.-К. Острозький*. Монастир мав значний релігійний авторитет серед населення, зокрема, в 70-80-х рр. XVI ст. шляхтичі зустрічались тут для залагодження конфліктів.

У 1580 р. князь *В.-К. Острозький* за 6000 кіп литовських грошів передав Дорогобуж із монастирем у заставу синові *Костянтину* († 1588 р.). Від його вдови Олександри Тишкевичівни їх отримав у посесію Криштоф Лодзинський, який неодноразово намагався привласнити прибутки монастиря і навіть убити архімандрита Феофана Бабацького.

За невиплачений борг Олександри Тишкевичівни Дорогобуж із монастирем *В.-К. Острозький* у 1594 р. повернув собі, а у 1603 р. передав синові *Олександру* та його спадкоємцям.

В.-К. Острозький постійно опікувався монастирем, навіть і тоді,

коли той перебував у посесії. 27 грудня 1582 року князь підтвердив за монастирем право володіння селами Дроздовим, Ілліним і Монастирцями. За цим же привілеєм тут мали жити архімандрит та 12 монахів.

Наприкінці XVI – на початку XVII ст. монастир перетворився у впливовий православний осередок України. Важливу роль у цьому відіграли архімандрити з числа духовних осіб-іноземців, запрошених князем для участі у видавничій і навчальній діяльності в Острозі. Насамперед, це кізкійський архієпископ *Діонісій Раллі* (1582-1586) і білгородський митрополит Лука Сербин (Албанчик) (1603 – †1617). За відсутності православного владики на Волині останній неофіційно очолював місцеву єпархію, висвячував нових священників.

Із настоятелів монастиря після Луки відомі Геласій Русовський та уніат Єремія Лисяцький (згадується від травня 1622 р.).

Література: Горін С. М. Дорогобузький Успіння Пресвятої Богородиці монастир (до середини XVII ст.) // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Історичні науки. – Київ, 2008. – Т. 78. – С. 9-19; Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття. – Львів, 2003. – С. 28, 43-44; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 98, 107-108, 135.

Сергій Горін

Дорофейович Гаврило (* ? – † після 1624)

Освітній і культурний діяч. Ймовірно, народився у Львові або десь на Галичині. У 1590 р. фігурує серед членів Львівського Успенського братства. Його знав *Кирило Лукаріс*. Існує два пояснення про місце їх знайомства: Константинополь, куди приїздив Д., або Венеція чи Падуя, де навчався *К. Лукаріс*.